

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 – 13 жовтня 2017 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Видання присвячене

115-річчю Одеської національної академії харчових технологій

**та 5-річчю Навчально-наукового інституту прикладної
економіки і менеджменту ім.Г.Е.Вейнштейна**

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 жовтня 2017р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2017. – 291 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – директор ННПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Ангелов Г.В. – д-р філософії, проф., Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., доц., Купріна Н.М. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. – к.с.н., доц., Савенко І.І. – д.е.н., проф.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 3 від 03.10.2017 р.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису
Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність
наданих матеріалів

сектор, оскільки він має найбільш суттєві наслідки від торгівлі і вільного міждержавного пересування товарів та послуг.

Принципова позиція держави відносно інтересів та прав споживачів викладена у ст. 42 Основного Закону – Конституції України, згідно з якою «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю та безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт»⁽¹⁾ та Закону України «Про захист прав споживачів»⁽²⁾. Слід зазначити, що система захисту прав споживачів в Україні суттєво відрізняється від системи захисту інтересів споживачів у країнах ЄС. Справа в тому, що об'єднання споживачів виникли в колишніх радянських республіках лише наприкінці 80-початку 90 рр. XX ст. і їх особливістю є те, що, на відміну від західних країн, де цей рух відбувався в умовах розвинутої ринкової економіки, тут він діє в умовах трансформаційної, перехідної економіки, економіки спочатку тотального дефіциту, а потім, в процесі її реформування – зубожіння значної частки населення. Зниження споживчої здатності штовхає малозабезпечених споживачів до покупки низькоякісних, а підчас і підробних, небезпечних для здоров'я людей товарів, що пропонуються за порівняно низькими цінами.

На основі аналізу стану і основних проблем, пов'язаних з захистом прав споживачів в Україні, очевидним стала необхідність проведення ефективної політики захисту прав споживачів як складової частини захисту прав людини, якості та безпеки її життя. Її основними напрямками повинні стати: створення цілісної системи захисту прав споживачів з залученням до неї регіонів, забезпечення взаємодії всіх її ланок і підрозділів, утворення правового інституту споживчого права; створення мережі споживчих центрів; вдосконалення законодавчої бази та її гармонізація із директивами ЄС; посилення процесів технічного регулювання, стандартизації і сертифікації продукції, робіт та послуг, створення центрів незалежних експертиз, впровадження європейських і міжнародних стандартів у практику господарювання вітчизняних підприємств; активізації процесу розвитку економічної та, зокрема, споживчої освіти.

Література

1. Конституція України// Відомості ВРУ. -1996.- №30
2. Закон України « Про захист прав споживачів», прийнятий 12 05.1991р. № 1023 – ХІІ. / Відомості Верховної Ради УРСР. -1991.
3. Л.І. Іваненко Правове регулювання захисту прав споживачів. Навч. посібник. - К.: КНТЕУ.- с.258

ОЦІНКА ДОВГОСТРОКОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Шалений В.А., асистент

Одеська національна академія харчових технологій

Здійснюючи свою господарську діяльність в умовах ринку, кожне підприємство постійно перебуває під впливом великої кількості ризиків, які можуть істотним чином вплинути на ефективність його діяльності. На жаль,

сьогодні управління ризиками на більшості підприємств не вважається окремим видом діяльності та відбувається на «інтуїтивному» рівні. Отже, питання формування системи управління ризиками підприємств харчової промисловості як виробничих систем є виключно актуальними. Під ризиками виробничої системи розуміється подія або дія, група подій або дій, які стосуються функціонування і розвитку виробничої системи і настання яких пов'язане з відхиленнями в реалізації розробленої стратегії та фінансових результатів діяльності виробничої системи від прогнозованих, очікуваних або запланованих [1]. При цьому, негативні відхилення в реалізації розробленої стратегії можна розуміти як отримання негативних фінансових результатів в довгостроковому періоді. Отже, реалізація зазначених вище ризиків призводить до отримання негативних фінансових результатів в короткостроковому та довгостроковому періодах.

На сьогоднішній день більшість досліджень реалізують окремо короткострокове або довгострокове прогнозування ризиків. Процеси ідентифікації, прогнозування та управління цими ризиками мають значні відмінності між собою, на що звертається мало уваги в сучасному ризик-менеджменті. При побудові моделей короткострокового прогнозування ризиків виділяють передусім ризикоутворюючі фактори короткої дії, які не акумулюють свій можливий негативний вплив. При довгостроковому прогнозуванні ризиків у більшості сучасних моделей використовуються ризикоутворюючі чинники тривалої дії, які порівняно з ризиками короткої дії, є більш інертними, вплив на які в короткому періоді неможливий [2].

Далі зупинимося на процедурі управління ризиками підприємств харчової промисловості саме в довгостроковому періоді. З огляду на те, що зазначені ризики реалізуються знижуючи прибуток підприємства, їх аналіз доцільно проводити використовуючи у якості головного індикатору абсолютні та відносні показники прибутковості.

При проведенні досліджень дії ризиків на нашу думку необхідно акцентувати головну увагу не на абстрактних ризиках, а на потенційній можливості підприємства стабільно розвиватися в умовах невизначеності та агресивного зовнішнього середовища. Отже, управління ризиками можна розглядати як забезпечення здатності системи (підприємства) протистояти негативному впливу внутрішнього та зовнішнього середовища (дії ризикоутворюючих чинників), та використовувати ринкові можливості, які містять ознаки невизначеності, для підвищення ефективності діяльності та конкурентоспроможності. Таким чином, дослідження впливу ризиків на діяльність підприємства та, відповідно, визначення його здатності успішно функціонувати в таких умовах, є латентною (прихованою) ознакою підприємства, а отже можна говорити про відсутність можливості прямого кількісного визначення зазначеної ознаки підприємства [3].

Оцінку її рівня можна провести за допомогою методів таксономічного аналізу, засобів кластерного та дискримінантного аналізу з подальшим поглибленим дослідженням чинників-симптомів другого порядку, які також можна вважати латентними ознаками підприємства (ділова активність,

ефективність використання та відтворення ресурсів, ліквідність підприємства, майновий стан, ринкова активність тощо). При цьому в якості основних чинників-симптомів здатності підприємства успішно функціонувати в умовах ризику доцільно використовувати абсолютні та відносні показники прибутковості діяльності, а також статистичні характеристики, які описують динаміку зазначених показників. З урахуванням загальної мети дослідження (оцінка ризиків підприємств як виробничих систем), а також послідовності формування фінансових результатів для оцінки рівня визначеної вище латентної ознаки підприємства пропонується використання наступних показників:

- абсолютна маса прибутку від операційної діяльності;
- рівень рентабельності продажів, розрахований за прибутком від операційної діяльності;
- середній абсолютний приріст прибутку від операційної діяльності за період дослідження;
- кількість прибуткових періодів (років) за період дослідження.

Отримання якісних результатів оцінки ризиків передбачає використання значного масиву вихідної інформації, а саме репрезентативної вибірки з представників галузі, ринку або його окремого сегменту, по кожному з яких має бути сформований динамічний ряд з відповідними показниками за тривалий період часу.

Визначення рівня довгострокового ризику як рівня відповідної латентної ознаки підприємства вимагає отримання однозначної оцінки кожного чинника-симптому. В цьому контексті слід відзначити, що вихідна інформація по першим двом показникам (абсолютна маса прибутку та рентабельність продажів) представляється у вигляді динамічного (сукупність значень показників за період дослідження (t років)) та варіаційного (сукупність значень кожного показника у році t по підприємствам (n об'єктів)) рядів. Це потребує попередньої статистичної обробки значень цих двох показників. Безпосередню (кінцеву) оцінку рівня чинника-симптому доцільно проводити саме по варіаційному ряду кожного з показників, а з динамічними рядами провести процедуру згортання. Слід зауважити, що при згортанні динамічних рядів важливо не втратити інформацію про об'єкт, яку несе кожний з їх рівнів. Найбільш простим способом згортання є розрахунок середніх значень. З урахуванням того, що чим більш віддаленим від моменту проведення оцінки є значення показника, тим меншу інформацію про сучасний стан об'єкту він несе, використання простої середньої не є виправданим. Якщо припустити, що функція корисності значень рівнів динамічного ряду є монотонно зростаючою від найбільш віддаленого у часі до найменш віддаленого відносно моменту проведення оцінки, згортання динамічних рядів показників прибутку від операційної діяльності та рентабельності продажів можна провести за формулою:

$$Kn_{зв} = \sum_{i=1}^t Kn_i * d_i, \quad (1)$$

де $Kn_{зв}$ – зважене значення чинника-симптому по n -му об'єкту.

Kn_i – фактичне значення чинника-симптому по n -му об'єкту в t -му році;

d_i – коефіцієнт корисності фактичного значення чинника-симптому в t -му році для оцінки довгострокового ризику ($\sum_{i=1}^t d_i = 1$).

Для розрахунку коефіцієнтів корисності d_i доцільно використовувати відповідну формулу Фішберна:

$$d_i = \frac{2 \cdot i}{t \cdot (t+1)}, \quad (2)$$

де t – кількість років у періоді дослідження (кількість спостережень).

i – порядковий номер року (спостереження).

У якості третього чинника-симптому для оцінки довгострокового ризику пропонується використання такого статистичного показника як середній абсолютний приріст прибутку від операційної діяльності. Його значення може бути визначене як коефіцієнт регресії при чиннику часу у лінійній моделі тренду.

Останнім чинником-симптомом, який пропонується використовувати для оцінки довгострокового ризику, є кількість прибуткових років протягом періоду дослідження. Даний показник, на відміну від трьох попередніх є дискретним та не потребує попередньої статистичної обробки.

Подальший розрахунок рівня довгострокового ризику передбачає згортання значень окремих чинників-симптомів (часткових показників) в інтегральний показник. Ця процедура вимагає статистичної обробки значень показників у вигляді стандартизації, яку доцільно проводити за формулою:

$$Kn_{\text{станд}} = \frac{Kn_{\text{зв(факт)}} - Kn_{\text{сер}}}{S_{Kn}} \quad (3)$$

де $Kn_{\text{зв(факт)}}$ – зважене (для перших двох) або фактичне (для останніх двох) значення чинника-симптому;

$Kn_{\text{сер}}$ – середнє арифметичне зважених або фактичних значень чинників-симптомів;

S_{Kn} – стандартне відхилення зважених або фактичних значень чинників-симптомів.

З урахуванням того, що отримані значення чинників-симптомів є центрованими, та з огляду на неможливість компенсації одного чинника-симптому іншим, інтегральне значення показника довгострокового ризику доцільно визначати за допомогою адитивної моделі. Слід також зауважити, що усі чинники-симптоми є стимуляторами, тобто такими, позитивним напрямком зміни яких є максимізація, а отже отримані їх стандартизовані значення по формулі (3) не потребують проведення процедури обернення.

Побудова адитивної моделі довгострокового ризику може здійснюватися з використанням статистичних ваг (w_k), тобто врахування неоднакової значущості чинників-симптомів для оцінки довгострокового ризику. В такому випадку інтегральний показник ризику розраховується за формулою:

$$R_{\text{інтегр}} = \sum_{k=1}^4 Kn_{\text{станд } k} \cdot w_k, \quad (4)$$

Визначення статистичних ваг (w_k) в цьому випадку має здійснюватися з урахуванням того, що $w_{k \text{ сер}} = 1$, а $\sum_{k=1}^4 w_k = 4$.

Останнім етапом є розпізнавання рівня довгострокового ризику за допомогою шкалювання інтегрального показника $R_{\text{інтегр}}$.

Розпізнавання рівня довгострокового ризику пропонується виконувати за допомогою сигмоїди (S-подібної кривої). Безумовною перевагою S-подібних кривих є підвищена здатність до розпізнавання значень, які знаходяться усередині

сукупності. З урахуванням припущення про нормальність розподілу чинників-симптомів та інтегрального показника довгострокового ризику, або розподіл, близький до нормального, а також проведення стандартизації значень чинників-симптомів, використання S-подібної кривої, а саме зворотної логістичної регресії, є найбільш доречним. Отже, рівень довгострокового ризику визначатиметься наступним чином:

$$R_{\text{довг}} = 1 - \frac{1}{1 + e^{R_{\text{інтегр}}}} \quad (5)$$

Область визначення функції довгострокового ризику $\pm\infty$, область значень (-1; +1). При цьому між інтегральним показником довгострокового ризику ($R_{\text{інтегр}}$) та рівнем довгострокового ризику ($R_{\text{довг}}$) обернена залежність: зі зростанням інтегрального показника ризику рівень довгострокового ризику знижується. Слід відзначити, що розподіл значень функції розпізнавання в цілому відповідає «правилу трьох сигм».

Графічна інтерпретація функції розпізнавання довгострокового ризику має вигляд:

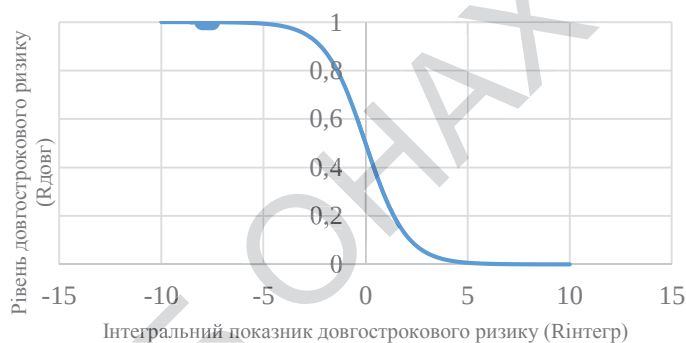

Рис. 1. – Функція розпізнавання довгострокового ризику

Для характеристики рівня ризику у зрозумілих для загального менеджменту підприємства термінах може бути запропонована наступна його градація:

- мінімальний ризик ($R_{\text{довг}}$ менше 0,2);
- прийнятний ризик ($R_{\text{довг}}$ від 0,2 до 0,4);
- високий ризик ($R_{\text{довг}}$ від 0,4 до 0,6);
- загрозливий ризик ($R_{\text{довг}}$ від 0,6 до 0,75);
- критичний ризик ($R_{\text{довг}}$ від 0,75 до 0,9);
- катастрофічний ризик ($R_{\text{довг}}$ більше 0,9).

Нерівномірна градація рівня ризику (починаючи із загрозливого) є наслідком нерівномірного впливу загального ризику на діяльність підприємства та його потенційною мультиплікацією (лавиноподібним зростанням).

Наступним етапом дослідження є проведення кластерного аналізу сукупності об'єктів з подальшим використанням засобів факторного аналізу для визначення основних чинників забезпечення здатності ефективного функціонування в умовах ризику та розрахунку відповідних резервів.

Література

1. Бадалова А.Г. Основные аспекты концепции управления рисками промышленных предприятий // Научный альманах. 2006. В. 4. С.66-79.
2. Шалений В.А. Основні методологічні засади короткострокового та довгострокового прогнозування господарських ризиків // Матеріали 77-ї наукової конференції викладачів академії / Одес. нац. акад. харч. технологій. Одеса, 2016. С. 329-331.
3. Янковий О.Г. Латентні ознаки в економіці: монографія. Одеса: Атлант, 2015. – 168 с.

АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ХАРЧОВОГО БІЗНЕСУ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Ліпова О.Л., старший викладач

Одеська національна академія харчових технологій

Привабливість бізнесу характеризується рівнем його здатності до залучення бізнес-партнерів до спільної ділової активності на взаємовигідних умовах. Поняття «привабливість харчового бізнесу» в ринкових умовах господарювання повинно розглядатися з позицій інтересів учасників ринку: підприємців, посередників, інвесторів та споживачів. При цьому слід мати на увазі, що певна кількість споживачів продуктів харчування є одночасно і найманими працівниками підприємств харчового бізнесу.

Для підприємців, що ведуть цей вид бізнесу, та для інвесторів ступінь його привабливості обумовлений ринковими факторами, які мінімізують (або майже ліквідують) рівень підприємницьких ризиків в будь-якій мінливій економічній ситуації на споживчому ринку, а саме:

- гарантія реалізації продуктів харчування для населення в певних обсягах, що безпосередньо залежать від меж фізіологічних норм їх споживання;
- довготривалість терміну зберігання окремих видів харчової продукції, що підвищує вигоду їх продажу впродовж цього періоду;
- попит на продукти харчування є достатньо еластичним, тобто незначне зниження ціни на них гарантовано веде до зростання обсягів їх споживання і, таким чином, забезпечує відносну стабільність підприємницьких доходів;
- обсяги реалізації продуктів харчування першої необхідності або повсякденного вжитку (хліб, сіль, цукор, чай тощо) майже не залежать від коливання рівня платоспроможності споживачів;
- в сфері продукування та реалізації харчових делікатесів, елітних та органічних (або кошерних) продуктів та напоїв гарантовано формуються не тільки прибутки, але й надприбутки;
- за наявності мінімальних підприємницьких ризиків процеси інвестування та впровадження інновацій набагато активніші, ніж в інших галузях економіки, що, в свою чергу, безпосередньо впливає на підвищення рівня конкурентоспроможності харчових підприємств та конкурентоздатності харчової продукції;

41. АНАЛІЗ РИНКУ ХЛІБА І ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ 122
Лобоцька Л.Л., Матвійчук О.В.
42. СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ 125
Ощепков О.П., Магденко С.О.
43. БЕЗПЕЧНІСТЬ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ 127
Дьяченко Ю.В.
44. ПОЛІТИЧНИЙ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ 129
Константинова Т.В.
45. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА 132
Корсікова Н.М.
46. РАЗВИТИЕ ВИНODEЛЬЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕМЕНЧИВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ 136
Шалимо В.Г.
47. УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ СФЕРЫ 138
Мартыновский В. С.
48. ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ 139
Мужайло В.Д., Кривоногова І.Г.
49. ОЦІНКА ДОВГОСТРОКОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ 141
Шалений В.А.
50. АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ХАРЧОВОГО БІЗНЕСУ В РИНКОВИХ УМОВАХ 146
Ліпова О.Л.
51. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ 147
Скляр Л.Б.
52. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 151
Іванченкова Л.В.
53. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ІДЕЇ ДЛЯ ПОЧАТКІВЦІВ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ В УКРАЇНІ 153
Колесник В.І., Вігуржинська С. Ю.
54. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ 155
Мартинюк О.М.
55. МАРКЕТИНГОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ВИВЕДЕННЯ НА РИНОК ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ 158
Голодонюк О.М., Мільчева В.В.
56. АНАЛІЗ РИНКУ ГАСТРОНОМІЧНИХ ФЕСТИВАЛЕЙ В ОДЕСІ 162
Сорокіна А.Г.
57. УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ КАР'ЄРОЮ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН 164
Козак К.Б.
58. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ 166
Кулаковська Т.А.
59. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ КУЛЬТУРОЮ ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ 168
Удовиця О.Ф.
60. ТРАНСПОРТНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ В ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ. Дроздова В.А. 170